

Joves a peu d'obra.

**YOLANDA CALVO
I EVA BEATRIZ CERDEIRIÑA**

Yolanda Calvo Rodríguez

Yolanda Calvo Rodríguez és diplomada en magisteri i llicenciada en ciències biològiques. Actualment treballa com a responsable de la Secretaria d'Ocupació i Formació a la CS CCOO Illes Balears. Té experiència vinculada a la joventut com a professora de formació professional, tant a la Comunitat de Madrid com a les Illes Balears, a l'ensenyament concertat i públic. Actualment fa feina, entre altres, en temes relacionats amb la formació professional per a l'ocupació del jove de la nostra comunitat i l'ocupabilitat.

Correu electrònic: ycalvo@ib.ccoo.es

Eva Beatriz Cerdeiriña Outeiral

Eva Beatriz Cerdeiriña Outeiral és diplomada en magisteri i treball social. Té un màster en intervenció social amb població immigrant. Actualment treballa com a responsable de la Secretaria d'Acció Sindical i Polítiques Socials a la CS CCOO Illes Balears. Té experiència vinculada a la joventut com a professora d'EGB i d'infants amb necessitats educatives especials. Actualment fa feina, entre altres, en temes relacionats amb la formació professional per a l'ocupació i en polítiques d'inserció laboral de la població jove de la nostra comunitat.

Correu electrònic: ecerdeirina@ib.ccoo.es

Resum

En els últims anys, la inserció laboral de la població jove s'ha convertit en un objectiu, un repte prioritari tant per a l'Administració autonòmica com per als agents socials de les Illes Balears, davant les dificultats greus que el col·lectiu presenta en aquest àmbit.

L'article pretén mostrar la situació sociodemogràfica i laboral de la població jove a Balears durant l'any 2019, i obtenir, així, una primera fotografia que ens permeti observar aquells elements que en caracteritzen i defineixen la trajectòria laboral. Es recull igualment una descripció breu sobre les polítiques públiques d'inserció laboral i de foment de l'ocupació de la joventut (joves qualificats, beques, pràctiques extracurriculars). Un altre dels aspectes que comentam és la participació en el moviment sindical.

La població objecte d'anàlisi és aquella compresa entre els 16 i els 29 anys resident a Balears, ja que és el rang d'edat en què les diferents fonts estadístiques disponibles situen el col·lectiu de persones joves.

Paraules clau

Nomadisme laboral / Formació en educació secundària obligatòria i nivells similars / Pràctiques no laborals / Fragilitat en la identitat de la construcció social.

Resumen

En los últimos años, la inserción laboral de la población joven se ha convertido en un objetivo, un reto prioritario tanto para la administración autonómica como para los agentes sociales de las Islas Baleares, ante las graves dificultades que el colectivo presenta en este ámbito.

El artículo pretende mostrar la situación socio-demográfica y laboral de la población joven en Baleares durante el año 2019, y obtener así una primera fotografía que nos permitan observar aquellos elementos que caracterizan y definen su trayectoria laboral. Se recoge igualmente una breve descripción sobre las políticas públicas de inserción laboral y de fomento del empleo de la juventud (Jóvenes cualificados, Becas, Prácticas extracurriculares). Otro de los aspectos que comentamos es su participación en el movimiento sindical.

La población objeto de análisis es aquella comprendida entre los 16 y los 29 años residente en Baleares, ya que es el rango de edad en que las diferentes fuentes estadísticas disponibles sitúan el colectivo de personas jóvenes.

Palabras clave

Nomadismo laboral / Formación en Educación Secundaria Obligatoria y niveles similares / Prácticas no laborales / Fragilidad en la identidad de la construcción social.

1. La població jove a Balears

La població jove a Balears l'any 2019, aquella compresa entre els 16 i 29 anys, assoleix un total de 182.064 persones (Institut Nacional d'Estadística, INE), representant el 15,25 % del total de la població de la comunitat autònoma, 1.193.398 persones. En l'àmbit estatal, la població jove és el 14,24 % del total, perquè, percentualment, la taxa de les Illes és 1 punt major que la taxa nacional.

Si comparam les dades de 2019 amb les de 2018, la població jove de la nostra comunitat experimenta un augment del 2,67 % enfront de l'1,88 % de creixement en la població balear en el seu conjunt. En el conjunt de l'Estat, un 1,57 % en comparació al 0,67 % de la resta de la població. D'aquestes dades deduïm que creix més la població a Balears, tant si comparam el tram de 16 a 29

anys com si ho feim amb la resta de les edats.

El percentatge de població major de seixanta-cinc anys, un 15,82 % enfront del 19,40 % estatal, ens porta a afirmar que la població de les Illes Balears és una població relativament més jove.

És necessari assenyalar que aquest major pes de la població jove està motivat no sols per una major taxa bruta de natalitat (que en el 2018 ascendia a 8,75 %, gairebé un punt major que l'estatal), sinó principalment pels fluxos migratoris, procedents tant de diferents zones de l'Estat, com de països comunitaris i extracomunitaris. Immigració que recalca en la nostra comunitat per la possibilitat d'incorporar-se al mercat de treball, caracteritzat per les exigències escasses de nivell de qualificació, intensiu en mà d'obra i de caràcter netament temporal i estacional.

Taula 1. Població resident a Balears

	Illes Balears				Estat			
	2019		2018		2019		2018	
	De 16 a 29 anys	Totes les edats	De 16 a 29 anys	Totes les edats	De 16 a 29 anys	Totes les edats	De 16 a 29 anys	Totes les edats
Homes	92.364	597.058	89.642	585.740	3.417.407	23.049.324	3.357.293	22.896.766
Dones	89.700	596.342	87.673	585.594	3.278.648	23.969.404	3.234.805	23.796.865
Total	182.064	1.193.398	177.315	1.171.334	6.696.055	47.018.728	6.592.098	46.693.631

Font: elaboració pròpia segons dades INE

2. Abandonament primerenc de l'educació i formació en 2019

El Ministeri d'Educació i Formació Professional defineix l'abandonament primerenc de l'educació i la formació com el percentatge de la població de 18 a 24 anys que no ha completat el nivell d'educació secundària (2a etapa) i no segueix cap mena d'educació-formació.

Partint d'aquesta definició, a Balears l'any 2019 el 24,2 % del jovent de 18 a 24 anys presenta abandonament primerenc de l'educació i la formació, pràcticament 7 punts percentuals (a partir d'ara p. p.) més que la mitjana estatal. És de destacar el major nivell d'abandonament en els homes en comparació amb les dones, ja que aquestes es mantenen més temps en el sistema educatiu i formatiu, i amb més èxit. No obstant això, en tots dos casos no s'hauria aconseguit l'objectiu marcat per al 2020 del 15 % d'abandonament.

En comparació interanual 2019/2018, l'abandonament primerenc pràcticament no varia a les Illes. Però si la comparació la feim amb les

dades en l'àmbit estatal, la diferència augmenta lleugerament (6,9 en 2019 enfront del 6,5 en 2018).

Tant el 2018 com el 2019 les Illes ocupen la segona posició, quant al percentatge de població en abandonament primerenc: només ens situam per darrere de Ceuta (24,7 %). En l'extrem contrari se situa Euskadi amb una proporció del 6,9 %; ens separen ni més ni menys que 17,3 p. p.

Malgrat aquestes dades, sí que caldria assenyalar que la taxa d'abandonament de les Illes Balears s'hauria reduït des del 2008 (moment en què s'inicia la crisi econòmica) en 18,3 p. p., principalment gràcies a les mesures impulsades per l'Administració, tant central com sobretot autonòmica, sense oblidar la tasca professional i constant del professorat. I un tercer element que també hem de valorar és que la crisi iniciada en el 2008 va servir d'estímul perquè una part gens negligible de la població jove reprengués els estudis.

Taula 2. Abandonament primerenc de l'educació-formació a Balears

Balears	Ambdós sexes (%)	Homes (%)	Dones (%)
Illes Balears			
2019	24,2	28,1	20,3
2018	24,4	27,0	21,7
Total estatal			
2019	17,3	21,4	13
2018	17,9	21,7	14

Font: Ministeri d'Educació i Formació Professional

3. Nivell de formació aconseguit el 2019

El percentatge de població jove de 16 a 24 anys que obté, almenys, la graduació en educació secundària obligatòria (ESO) el 2019 a Balears, aconsegueix el 84,5 %, 2,3 p. p. menys que la mitjana estatal.

Si comparam aquesta dada amb la corresponent al 2018, observam que així com a les Illes hi ha una disminució d'1,2 p. p., a nivell estatal es produeix un augment de 0,8 p. p.

Si examinem el percentatge de titulats segons sexes, les dones joves aconsegueixen una xifra major, tendència que s'observa tant en la nostra comunitat com en l'àmbit estatal. És més, en comparació estatal/Balears, hi ha menor distància entre els percentatges de dones graduades que en el cas dels homes.

En concret, són els joves d'edats compreses entre els 16 i els 19 anys

els que obtenen un percentatge més baix de graduats en ESO, amb una diferència d'una mica més de 10 p. p. amb el grup de 20 a 24 anys: un 78,6 % enfront d'un 88,9 %.

Pel que fa a la població jove de 20 a 29 anys titulats en batxillerat, formació professional bàsica (FP bàsica) o formació professional de grau mitjà (FP GM), el 2019 el percentatge en la nostra comunitat autònoma s'eleva a un 65,1 %, 8,2 p. p. menys que la mitjana estatal (73,3 %).

Comparant amb l'any 2018, la xifra pràcticament no varia a les Balears (-0,4 p. p.). A escala estatal, es produeix la tendència inversa: augmenta 1,9 p. p. A les Illes, tant homes com dones presenten percentatges de titulació inferiors, encara que són les dones les que obtenen millor nota.

Taula 3. Població de 16 a 24 anys titulada almenys en ESO o nivells similars

	Ambdós sexes (%)		Homes (%)		Dones (%)	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018
De 16 a 24 anys						
Estatal	86,8	86,0	84,1	83,3	89,6	88,8
Illes Balears	84,5	85,7	80,0	84,3	89,1	87,3
De 16 a 19 anys						
Estatal	80,1	79,0	76,4	75,1	84,1	83,2
Illes Balears	78,6	80,0	73,5	78,4	84,0	81,6
De 20 a 24 anys						
Estatal	92,3	91,6	90,5	90,0	94,1	93,2
Illes Balears	88,9	90,1	85,1	88,8	92,9	91,5

Font: Ministeri d'Educació i Formació Professional

Taula 4. Població de 20 a 29 anys que ha completat almenys la 2a etapa de l'educació secundària (És a dir, té a més de 4t ESO, batxillerat, FP bàsica o FP GM, que són educació secundària no obligatòria).

	Ambdós sexes (%)		Homes (%)		Dones (%)	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018
De 20 a 29 anys						
Estatal	73,3	71,4	68,2	66,7	78,5	76,1
Illes Balears	65,1	65,9	60,2	56,9	70,1	75,0
De 20 a 24 anys						
Estatal	74,0	72,7	68,5	67,7	79,7	77,9
Illes Balears	62,7	66,8	58,1	63,7	67,5	69,9
De 25 a 29 anys						
Estatal	72,6	70,1	67,9	65,7	77,4	74,6
Illes Balears	67,1	65,2	61,9	51,2	72,1	78,9

Font: Ministeri d'Educació i Formació Professional

Taula 5. Població de 25-29 anys amb nivell d'educació superior

	Ambdós sexes (%)		Homes (%)		Dones (%)	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018
De 25 a 29 anys						
Estatal	48,5	46,4	42,9	40,9	54,3	51,9
Illes Balears	40,3	37,7	33,9	26,7	46,6	48,3

Font: Ministeri d'Educació i Formació Professional

Si posam la nostra mirada en la població de 25 a 29 anys amb nivell d'educació superior, el 2019, el percentatge és 8,2 p. p. inferior a Balears en comparació amb la mitjana estatal. La nota positiva és que en comparació interanual 2018/2019, creix el percentatge de titulats tant a nivell estatal com autonòmic, encara que

és major l'augment de titulats a les Illes.

La població jove que ni estudia ni treballa en la nostra comunitat autònoma, amb estudis inferiors a la 2a etapa de l'educació secundària, se situa en el 19,1 % l'any 2019, enfront del 17,9 % del 2018. Un creixement d'1,2 p. p. que contrasta amb la dis-

Taula 6. Població jove (15 a 29 anys) que ni estudia ni treballa

	Inferior a 2a etapa educació secundària		2a etapa educació secundària i superior	
	2019	2018	2019	2018
Ambdós sexes (%)				
Total estatal	18,9	19,8	11,9	11,7
Illes Balears	19,1	17,9	12,2	12,0
Homes (%)				
Total estatal	18,0	18,7	11,1	10,9
Illes Balears	17,2	16,1	11,5	13,0
Dones (%)				
Total estatal	20,1	21,3	12,5	12,4
Illes Balears	21,6	20,5	12,9	11,2

Font: Ministeri d'Educació i Formació Professional

minució que es produeix en l'àmbit estatal de gairebé 1 p. p.

En el grup d'edat de 15 a 29 anys que tenen estudis de 2a etapa d'educació secundària i superior i que ni estudien ni treballen, els resultats pràcticament no han variat, comparant les dades relatives als anys 2018 i 2019. I si contrastam els resultats a les Balears amb els estatals el 2019, aquests són lleugerament superiors en la nostra comunitat.

A la vista de les dades exposades, podem inferir que el nivell de formació aconseguit per la població jove a les Illes, comparant les dades relatives als anys 2018 i 2019, implica un creixement en el nombre de persones titulades en educació superior, major que l'observat a nivell estatal. L'altra cara de la moneda, la trobam en els nivells formatius restants, on la proporció de graduats ha disminuït. Sense perdre de vista una altra dada

clarament negativa: un 19,1 % de la població jove ni estudia ni treballa, una taxa que ens col·loca clarament en desavantatge respecte a la mitjana estatal.

4. Beques i pràctiques no laborals

Amb l'objectiu de millorar i ampliar la formació i adquirir, al mateix temps, experiència laboral que faciliti l'accés al mercat de treball, hi ha joves que opten per l'alternativa de fer pràctiques no laborals, i les persones més «afortunades» són becades en algunes empreses. Una característica comuna d'aquestes pràctiques és la precarietat, tant en les condicions laborals com salarials. El cas més extrem de precarietat es produeix en aquells casos en els quals la persona jove té una titulació acadèmica de grau mitjà o superior, que fa la mateixa jornada de treball i assumeix idèntiques res-

ponsabilitats que qualsevol altre treballador o treballadora de l'empresa, però sense formalitzar la relació contractual, fet que la col·loca en una situació de desprotecció absoluta.

Aquesta modalitat de porta falsa d'accés al mercat laboral suposa avantatges econòmics gens menyspreables per a les empreses: el reclutament de persones becàries, aprendents o treballadors en pràctiques extracurriculars, sense dret a salari o, en el millor dels casos, percebent una nòmina inferior a l'establerta legalment, fent les mateixes funcions que qualsevol altre empleat o empleada, situa a l'empresa en una posició clara de privilegi i domini sobre el personal. I per si això no fos suficient, l'empresa pot obtenir subvencions i bonificacions, per la seva labor meritòria.

Encara que el registre d'aquestes bonificacions hauria de facilitar el nombre de persones que estan becades o fan pràctiques no laborals en les empreses, resulta impossible accedir a aquestes dades; això impedeix analitzar no sols el nombre de persones joves que s'acullen a aquesta «modalitat laboral», sinó també les seves condicions laborals, i impossibilita en la pràctica avaluar i valorar aquesta mesura. Malgrat aquesta dificultat, consideram que és imprescindible esmentar aquesta situació, ja que és una nota més a afegir en aquest conjunt de característiques que conformen i defineixen la precarietat laboral de la població jove.

Un altre exemple d'aquest suposat intent de millorar l'empleabilitat del jovent mitjançant la contractació en pràctiques de persones desocupades són els programes SOIB Jove

- Qualificats entitats locals i SOIB Jove
 - Qualificats sector públic. Iniciatives que tenen per objecte incentivar la contractació en pràctiques de persones joves desocupades, per ens locals de la comunitat autònoma i de les entitats que conformen el sector públic instrumental i la Universitat de les Illes Balears i les seves entitats dependents o vinculades, per executar obres o serveis d'interès social. Els requisits per accedir a aquests programes són que aquestes persones joves han de ser beneficiàries del Sistema Nacional de Garantia Juvenil i tenir formació acadèmica o professional de grau superior acreditada.

CCOO reivindica elaborar urgentment una normativa que reguli de manera racional les pràctiques no laborals i l'obtenció de beques en els llocs de treball, la vinculació en tots els casos de les pràctiques no laborals a la formació, el desenvolupament d'un estatut de la persona en pràctiques que estableixi els mateixos drets que protegeixen la població treballadora en el seu conjunt, així com la promoció dels contractes laborals per facilitar l'experiència en el cas de persones ja titulades.

5. Descripció de les característiques de la inserció laboral de la població jove a Balears

Taxa d'activitat

Com podem observar, les taxes d'activitat per al conjunt de la població jove a Balears són altes; especialment per al grup d'edat comprès entre els 25-34 anys. És de destacar que en aquesta franja d'edat són sig-

nificativament més altes que les taxes per a la població en general: 86,40 enfront de 64,42 en el 2018, i en el 2019, 85,85/64,41 %. Incorporació primerenca en el mercat de treball relacionada amb nivells de formació/qualificació mitjans o baixos.

En comparació interanual es mantenen pràcticament invariables: per sexes, es produeix una reducció en la bretxa (diferència entre homes i dones) de la taxa d'activitat en el grup d'edat de 16 a 24 anys: d'un 9,93 p. p. a un 4,47 p. p., a causa de l'augment en el grup de les dones d'un 2,93 p. p.

Podem inferir que aquestes taxes d'activitat altes estan en relació estreta amb el percentatge elevat d'abandonament primerenc de l'educació i la formació. Població jove que, malgrat el nivell formatiu baix, no veu obstacles per inserir-se en el mercat laboral. Les dades els donen la raó: les ocupacions més demandades a les Balears són: cambrers i cambreres, personal de neteja, dependents i dependents, ajudant o ajudanta de cuina, cuiners i cuineres, peons de la construcció, auxiliars administratius i auxiliars administratives...

Taxa d'ocupació

Confrontant les dades 2018/2019, s'observa una disminució en la taxa d'ocupació, més accentuada en el grup d'edat 25-34 anys (-1,75 p. p.) motivada per un descens major en la taxa de les dones.

La bretxa homes/dones és major en el grup d'edat 25-34 anys i, fins i tot, creix en comparació amb l'any 2018. Podíem inferir que aquesta presència menor de la dona en el mercat de treball pot estar motivada per dues qüestions: en primer lloc, és una franja d'edat coincident amb el moment de la maternitat (que cada vegada es produeix en edats més tardanes). I un segon motiu, la prolongació dels estudis per part de les dones, com a recurs, inversió per aconseguir una inserció laboral millor. Esforç que, no obstant això, no es veu recompensat pel que fa al salari: l'any 2017 (INE, últimes dades disponibles) les dones guanyaven de mitjana anual 16.458 €, els homes 18.884 €.

La taxa d'ocupació en la franja d'edat 16-24 està en uns nivells molt més baixos que la de la població en general, tant l'any 2018 com 2019: 22 p. p. menys. Però entre els 25-34 anys s'observa la tendència inversa i en la

Taula 7. Taxa d'activitat Illes Balears (%)

	De 16 a 24 anys		De 25 a 34 anys	
	2019	2018	2019	2018
Total	45,93	45,79	85,85	86,40
Homes	48,11	50,64	90,01	90,93
Dones	43,64	40,71	81,75	81,95

Font: Institut Balear d'Estadística (Ibestat)

Taula 8. Taxa d'Ocupació Illes Balears (%)

	De 16 a 24 anys		De 25 a 34 anys	
	2019	2018	2019	2018
Total	32,53	33,48	74,62	76,37
Homes	35,18	35,18	78,65	79,18
Dones	29,74	31,72	70,64	73,62

Font: Ibestat

Taula 9. Taxa d'atur a les Illes Balears (%)

	De 16 a 24 anys		De 25 a 34 anys	
	2019	2018	2019	2018
Total	29,18	26,88	13,09	11,61
Homes	26,87	30,60	12,63	12,93
Dones	31,84	22,07	13,59	10,17

Font: Ibestat

mateixa proporció; així, per exemple, l'any 2019, la taxa per a la població en el seu conjunt ascendeix a 56,84 % enfront d'un 74,62 %. S'infereix, per tant, un pes important de la població entre 25-34 anys en el total de la població ocupada.

Taxa d'atur

En el grup d'edat 16-24 en comparació interanual, la taxa d'atur creix, 2,3 p. p., per l'augment important de la desocupació entre les joves. Això sí, són unes taxes lluny de les aconseguïdes en el 2014: 44,43 %.

Entre els 25-34 anys, augmenta en 1,48 p. p. la desocupació; creix de manera més destacada entre les dones (+3,42 p. p.). És una tendència similar a l'observada en la població en general, que va aconseguir el 2019

una taxa d'atur de l'11,74 % (gairebé idèntica a la de l'any anterior).

Contractes

Del total de contractes fets, la població jove (de 16 a 29 anys) copa un percentatge que oscil·la entre el 39,85 % en el 2018 i el 39,27 % en el 2019. Un descens de poc més de mig punt, sensiblement menor que l'observat per a la contractació total: -1,75 %.

En comparació interanual, decreix en major mesura la contractació de dones joves que els seus coetanis masculins.

De forma resumida, dues anotacions més: en primer lloc, la taxa de temporalitat, una taxa que l'any 2018 era del 55,1 %, i el 2019 es va mantenir pràcticament igual: 55%. Les dones joves aconseguïxen, en tots dos

Taula 10. Nombre de contractes a les Illes Balears

	2019		2018	
	Homes	Dones	Homes	Dones
De 16 a 19 anys	17.635	15.731	17.211	15.676
De 20 a 24 anys	43.192	42.034	43.897	43.422
De 25 a 29 anys	44.242	41.422	46.850	43.920

Font: lbestat

anys, taxes superiors a la mitjana: en el 2018, 55,6 % i una apujada, gens menyspreable, en el 2019: 58,2 %; en els homes la tendència és inversa: d'un 54,6 % a un 52,1 %.

Hem de destacar, així mateix, el baix pes dels contractes formatius dins del total de contractació jove: un 1,24 % en 2019, un 1,24 % en 2018, percentatge que gairebé no varia respecte el 2018. Una contractació en la qual el sector serveis és majoritària.

6. Participació de la població jove en el moviment sindical

Hem vist en apartats anteriors una descripció de les característiques de la inserció laboral de la població jove a les Balears. La qüestió que plantejarem a continuació és en quina mesura aquestes trajectòries laborals en determinen la participació en les organitzacions sindicals.

Malgrat considerar-se generalment la joventut com un tot homogeni, no ho és. Existeix una diversitat àmplia de trajectòries laborals i vitals derivades dels diferents nivells de capital social, econòmic, cultural, formatiu i simbòlic. Cadascun d'aquests grups, en els quals podem subdividir la joventut, construeix les seves

percepcions i interpretacions, que expliquen la situació de precarietat i incertesa vital, així com les expectatives sobre el seu futur. Aquestes percepcions, interpretacions i expectatives, lluny de ser estables al llarg del temps, muten i es matisen en els processos socials. La precarietat, encara que comuna, s'expressa amb major o menor cruïda, segons l'origen social.

La precarietat laboral comporta fragilitat en la construcció de la identitat social de la persona. El procés d'inserció en la societat és feble. En altres paraules, la precarietat laboral ha derivat en precarietat vital, que porta a estrats amplis de la joventut a considerar-se ciutadania de segona.

Aquest estat d'inseguretat, incertesa i insuficiència econòmica de col·lectius amplis de la joventut treballadora, condueix a una preocupació creixent pel futur. La impossibilitat de respondre amb un mínim de certesa al fet que «serà del meu futur» genera enormes dosis de por, ansietat i frustració. Aquest és un element característic de la societat del risc, que té com a conseqüència l'erosió de les institucions d'intermediació social.

La precarietat és el tret que millor defineix la situació laboral de la joventut a les Balears. Una precarietat

caracteritzada per la desocupació, però sobretot per la temporalitat, jornades parcials involuntàries, salaris baixos, pràctiques no laborals en frau o situació d'inactivitat per falta d'oportunitats, característica aquesta última en relació estreta amb la sobrequalificació: joves amb estudis superiors (un tret amb major incidència en el col·lectiu de dones) ocupats en llocs de treball que exigeixen una qualificació acadèmica menor d'aquella que poden acreditar. Característiques que adquireixen major rellevància i enquistament entre els qui tenen una qualificació baixa. La crisi econòmica i les reformes aplicades durant els últims anys han afegit encara més aquesta fotografia.

Una inestabilitat laboral que, a més, ve acompanyada d'una rotació laboral creixent o «nomadisme laboral». Passen els anys sumant una ocupació precària darrere l'altre; trajectòries laborals discontinües que defineixen l'itinerari laboral de la joventut treballadora, combinant ocupacions de baixa qualitat amb períodes de desocupació més o menys dilatats. Aquest és un dels obstacles principals per a la seva vinculació sindical a través dels canals clàssics d'organització, d'afiliació i de participació existents en el moviment sindical.

Una altra de les conseqüències d'aquesta inserció laboral fràgil és la construcció de noves identitats, allunyades dels patrons d'identificació associats al treball. I si aquesta identitat no existeix, és molt improbable que es faci el pas per defensar-ne els interessos associats. Les noves generacions construeixen identitats laxes, amb pocs referents estables i més

obertes. Identificacions associades amb l'edat, les aficions, els gustos o les modes, o vinculades als espais socials en els quals participen. Queden en un lloc secundari les identitats associades a la professió, al treball o a la classe social.

La fragmentació d'interessos, de preocupacions, d'anhels i d'expectatives impregna avui el món del treball. És la conseqüència de les formes noves d'organització del treball que implica una composició nova de la classe treballadora. Les persones en general i especialment les treballadores tendeixen a defensar de manera corporativa la posició en situacions de precarietat. Quan, a més, estam en un context de fragmentació del treball, diversitat d'identitats i hegemonia individualista, la tensió corporativa es fa més forta, i la joventut no està al marge d'aquesta dinàmica.

Articular aquest escenari fragmentat és una labor d'alquímia per a una organització sindical que aspiri a organitzar, defensar i representar el món del treball. En conseqüència, les plataformes pròpies del moviment sindical han d'incloure no sols els elements tradicionals i tan necessaris avui com en èpoques pretèrites (salari, condicions laborals...), sinó també eixos nous de propostes reivindicatives: desigualtat de gènere, desenvolupament i promoció professional, formació, digitalització, medi ambient. Això exigeix al moviment sindical aprofundir en les propostes sociopolítiques.

La precarietat laboral dels joves té una incidència molt clara en l'augment de la pobresa i l'exclusió social. És una situació que es cronifica i que minva les oportunitats de futur. És oportú en

aquest punt recordar una de les conclusions exposades en l'Informe sobre exclusió i desenvolupament social a les Illes Balears, de la Fundació Foessa: «A les Balears, les llars que registren les taxes d'exclusió més elevades són aquelles la persona sustentadora principal de les quals té menys de 30 anys (amb una prevalença de l'exclusió social del 32,2 %), manca d'estudis complets (29,3 %), és dona (27,1 %) o és de nacionalitat d'algun país extracomunitari (47,1 %)». En aquest escenari, les polítiques redistributives són clau per esmoreir els efectes de la vulnerabilitat. La capacitat de redistribució de les polítiques públiques (siguin de caràcter estatal o autonòmic), orientades a reduir les desigualtats i la pobresa de les generacions joves (igual que per a altres col·lectius) és molt limitada. El citat informe Foessa assenyala «que les illes Balears també es caracteritzen per una despesa en protecció social inferior a la mitjana espanyola, 2.840 € per habitant enfront d'una mitjana estatal de 3.215 €». Per això, tal com comentàvem, és molt necessari que les organitzacions sindicals plantegin i reivindicuin un sistema de protecció social sòlid, que atengui les necessitats del jovent i que permeti avançar en drets socials, mitjançant el desenvolupament de polítiques i mesures que compensin les desigualtats existents en el col·lectiu. I dins d'aquest paquet de polítiques públiques adquireix un paper destacat l'accés a l'habitatge. Un pilar bàsic que, conjuntament amb l'ocupació de qualitat, possibilita que una persona jove pugui construir un projecte de vida personal de futur. Les Balears copen els valors més ele-

vats de l'Estat, quant al cost d'accés a la compra o al lloguer d'un habitatge lliure per a una persona jove assalariada. De fet, per fer front al pagament del lloguer en solitari, hauria de destinar el 123,6 % del seu salari i un 91,8 % per a la quota hipotecària (Observatori de l'Emancipació del Consell de la Joventut d'Espanya).

Aquestes són només algunes de les qüestions que incideixen en aquesta vinculació escassa de la població jove amb el moviment sindical. Aquesta anàlisi ens permet a les organitzacions sindicals dissenyar eines que possibilitin l'acostament del col·lectiu al treball sindical. En els documents de la II Conferència Confederal de Joventut (prevista inicialment per a l'abril d'enguany, però que ha estat ajornada per la crisi sanitària de la covid-19) es reconeixien les dificultats i les manques del sindicat: «la nostra limitada capacitat perquè la joventut s'organitzi en CCOO provoca un cercle pervers a través de l'actuació de diversos mecanismes que aprofundeixen la problemàtica. En primer lloc, té a veure amb l'aparició d'angles cecs, és a dir, problemàtiques, inquietuds, anhels i expectatives de la joventut que queden fora dels nostres radars o ocupen un lloc secundari en les reivindicacions quotidianes del sindicat.» S'esmenta, així mateix, la necessitat de desenvolupar la capacitat sindical d'assemblar-se, parlar un mateix llenguatge o poder projectar experiències comunes a aquells que aspirem al fet que se sentin representats. I conclouia que, consegüentment, la legitimació del fet sindical entre les generacions més joves o no existeix o s'erosiona; un distanciament del

fet sindical al llarg de la seva vida laboral. Són, per tant, molts els reptes als quals ens hem d'enfrontar des del moviment sindical.

7. Conclusió

A partir dels anys setanta i vuitanta del segle XX hem assistit a transformacions profundes del món del treball i del mateix significat del concepte treball. Avui ens trobam en una economia postindustrial, en la qual el pes del sector de serveis és absolutament majoritari i creixent. Un model d'empresa que redueix la grandària, es descentralitza pel territori, transforma els centres de treball, produeix formes de cooperació/dependència noves entre empreses i fragmenta les condicions laborals dels treballadors i treballadores. Un teixit empresarial, d'altra banda, dominat per la microempresa i empresa petita. La flexibilitat s'ha imposat com a forma de relació entre capital i treball: estenent les fórmules de contractació atípica, dotant de més capacitat les empreses per modificar aspectes substancials de les condicions laborals, i una facilitat creixent d'aquestes per acomiadar. Així mateix, s'ha produït una major individualització i mercantilització de les relacions laborals. Avui preval l'ocupació flexible o, en altres paraules, nivells alts d'instabilitat i de rotació laboral. I, en conseqüència, trajectòries laborals discontinües, en condicions laborals diverses, que dificulten l'accés a la protecció social. Unes polítiques d'ocupació que s'han oblidat de l'objectiu de l'ocupació plena, substituint-lo per la cerca de l'ocupabilitat i l'impuls de l'emprenedoria. S'intensi-

fica la responsabilització individual de la situació de desocupació o precarietat. La composició de la classe treballadora es fa més complexa i no sols en termes de gènere i nacionalitat. El desplegament i la intensitat d'aquests i altres canvis, en un model productiu com l'existent en la nostra comunitat, especialitzat en sectors de baix valor afegit i poc o gens diversificat, comporta una creixent precarització del treball. I és en aquest escenari precari on s'ha inserit laboralment la generació jove illenca; un escenari, si cap, especialment preocupant en aquests moments, en plena crisi socioeconòmica provocada per la covid-19. La població jove s'ha enfrontat a dues crisis greus en el transcurs d'una dècada; la seva biografia, en tots els àmbits, està afectada i marcada per aquest fet: són joves fràgils laboralment i socialment. I, a més, els nivells formatius baixos els col·loquen en posició de desavantatge per afrontar aquest nou cicle recessiu; aquesta va ser, de fet, una de les lliçons de la crisi prèvia. Les dades d'atur del mes d'abril no són falagueres de cara al futur immediat: 9.286 joves menors de 25 anys en atur, creix gairebé un 79 % respecte a la mateixa data del 2019. Tendència que igualment reflecteix l'Enquesta de població activa corresponent al primer trimestre de 2020: en la població de 16/24 anys la taxa d'atur, dels dos sexes, és del 41,15 %, 4,7 p. p. més alta que en el mateix període de l'any 2019. En el cas de les dones, la pujada és encara major: d'un 41,35 % a un 50,08 %. Per al grup d'edat 25/34 anys, l'atur (tots dos sexes) aconsegueix una proporció del 22,06 %, 2,86 p. p. major que

l'any previ; novament és el col·lectiu de dones joves les que més es ressenten en l'augment de la desocupació: 25,66 % en comparació amb un 19,55 %. El motiu d'aquest creixement fort és l'excessiu pes de la contractació temporal. És només el primer ajust de la crisi; de com es gestioni, a mitjan i llarg termini, dependrà que aquesta població jove no es consideri, amb raó, la generació mutilada.

8. Bibliografia

- Beck, U. (2004). *La sociedad del riesgo global*. Siglo XXI.
- Bourdieu, P.; Passeron J. C. (2018). *La reproducción: elementos para una teoría del sistema educativo*. Siglo XXI.
- Confederació Sindical de Comissions Obreres (2019). *Aprendices, becarios-as y trabajo precario*.
- Consell de la Joventut d'Espanya (2019). Observatori d'Emancipació Juvenil, núm. 18 (1r semestre de 2019) Disponible a: <http://www.cje.org/descargas/cje7577.pdf>
- Fundació Foessa. Informes territorials 2019. Informe sobre exclusión y desarrollo social en las Islas Baleares. Disponible a: <https://caritas-web.s3.amazonaws.com/main-files/uploads/sites/16/2019/10/ISLAS-BALEARES-VIII-Informe-FOESSA.pdf>
- Pla d'Ocupació de Qualitat de les Illes Balears 2017-2020. Pacte per la competitivitat, l'ocupació de qualitat i el progrés social.
- Equip d'Investigació: Fundació Novia Salcedo (2013). *Situación actual del empleo juvenil en España*. Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat. Disponible a: <http://www.injuve.es/sites/default/files/Estudio%20situacion%20actual%20del%20empleo%20juvenil%20en%20Espa%C3%B1a.pdf>
- IBESTAT. Disponible a: <https://ibestat.caib.es/>
- INE. Disponible a: <https://www.ine.es/>
- SEPE. Informe del Mercado de Trabajo de los Jóvenes. Disponible a: <https://www.sepe.es/HomeSepe/que-es-el-sepe/comunicacion-institucional/publicaciones/publicaciones-oficiales/listado-pub-mercado-trabajo/informe-mercadotrabajo-estatal-jovenes.html>